

โครงสร้างตลาด พฤติกรรมของระบบธนาคารพาณิชย์ไทย
และผลกระทบที่สำคัญต่อระบบ เศรษฐกิจ

นางสาวน้ำเพชร สันทวี

001217

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาคตามหลักสูตรปริญญา เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต

ภาควิชา เศรษฐศาสตร์

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2522

I1829358X

MARKET STRUCTURE, PERFORMANCE
OF THE THAI COMMERCIAL BANKING SYSTEM
AND ITS IMPACT ON THE ECONOMY

Miss Nampetch Sindhawee

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Economics
Department of Economics
Graduate School
Chulalongkorn University

1979

หัวข้อวิทยานิพนธ์ โครงสร้างตลาด พฤติกรรม ของระบบธนาคารพาณิชย์ไทย และผลกระทบต่อ
ที่สำคัญต่อระบบเศรษฐกิจ
โดย นางสาวน้ำเพชร สิมทวี
ภาควิชา เศรษฐศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร. ฆมเพลิน จันทร์เรืองเพ็ญ

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการ
การศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบริหารธุรกิจ

..... *สุประคินร์ บุญนาค* ..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร.สุประคินร์ บุญนาค)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... *วารินทร์ จงก์กาญจนา* ..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.วารินทร์ จงก์กาญจนา)
..... *ฆมเพลิน จันทร์เรืองเพ็ญ* ..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ฆมเพลิน จันทร์เรืองเพ็ญ)
..... *ไกรยุทธ ชีวทยาคีรี* ..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไกรยุทธ ชีวทยาคีรี)
..... *ไพโรจน์ วงศ์วิภาณนท์* ..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพโรจน์ วงศ์วิภาณนท์)

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หัวข้อวิทยานิพนธ์ โครงสร้างตลาด พฤติกรรมของระบบธนาคารพาณิชย์ไทย
 และผลกระทบที่สำคัญต่อระบบเศรษฐกิจ
 ชื่อนิสิต นางสาว นำเพชร สีนทวิ
 อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร. ชมเพลิน จันทร์เรืองเพ็ญ
 ภาควิชา เศรษฐศาสตร์
 ปีการศึกษา 2522

บทคัดย่อ

ธนาคารพาณิชย์มีความสำคัญต่อความเจริญก้าวหน้าของระบบเศรษฐกิจไทย ซึ่งกำลังพัฒนาประเทศอยู่ในขณะนี้ หน้าที่หลักของธนาคารก็คือ การรับฝากเงินและการให้สินเชื่อ ซึ่งจะทำให้ระบบเศรษฐกิจก้าวหน้าไปได้ การทำหน้าที่ระดมเงินออมจากผู้ออมทรัพย์กันนับเป็นการรวบรวมเงินทุนให้เข้ามาสู่ตลาดเงินที่มีระเบียบแบบแผน เพื่อที่จะจัดสรรเงินทุนเหล่านั้นให้ผู้ที่มีความต้องการจะลงทุนต่อไป แต่ถาโครงสร้างตลาดของธนาคารพาณิชย์นั้นมีการแข่งขันไม่สมบูรณ์อย่างแท้จริง ผลเสียหายต่อระบบเศรษฐกิจย่อมเกิดขึ้นได้

จุดมุ่งหมายที่สำคัญของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ คือต้องการที่จะศึกษาเกี่ยวกับโครงสร้างตลาดของระบบธนาคารพาณิชย์ไทย การหาโครงสร้างตลาด กระทำโดยการคำนวณหาอัตราส่วนการกระจุกตัวแบบสัมบูรณ์ และ Herfindahl Index ผลที่พบปรากฏว่า มีการกระจุกตัวในธุรกิจการธนาคาร ซึ่งการกระจุกตัวนี้มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมของธนาคารพาณิชย์ในการกำหนดอัตราดอกเบี้ยเงินกู้และซืลด และกับการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงของอัตราดอกเบี้ยเงินกู้และซืลดด้วย

การกระจุกตัวของธนาคาร และความสัมพันธ์ของการกระจุกตัวกับพฤติกรรมของธนาคารพาณิชย์ ได้ก่อให้เกิดผลกระทบบางประการต่อระบบเศรษฐกิจ งานวิจัยนี้ได้นำใจความสนใจแก่ผลกระทบที่สำคัญ 3 ประการ คือ (1) ผลกระทบต่อการ

๑ /

จัดสรรทรัพยากร (2) ผลกระทบต่อความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ และ (3) ผลกระทบต่อเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ ผลการวิจัยได้พบว่า การกระจุกตัวของธนาคารพาณิชย์มีผลนำไปสู่แบบแผนการจัดสรรทรัพยากร และความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ไม่เหมาะสมในคานเสถียรภาพทางเศรษฐกิจนั้น ได้พบว่า ระบบธนาคารพาณิชย์ไทยมิได้ดำเนินการไปในทางที่สอดคล้องอย่างทันต่วงทันกับนโยบายการเงินของธนาคารแห่งประเทศไทย ที่มุ่งที่จะแก้ไขความไม่มีเสถียรภาพทางเศรษฐกิจของประเทศ

2

Thesis Title   Market Structure, Performance of the Thai
                         Commercial Banking System and Its Impact on
                         the Economy

Name   Miss Nampetch Sindhawee

Thesis Advisor   Associate Professor Chomploen Chandr-Ruang-Phen, Ph.D.

Department   Economics

Academic Year   1979

ABSTRACT

Commercial banking system plays an important role in the developing country such as Thailand. The main functions of commercial banks are receiving deposits and extending credits to customers which will help the economy to proceed. The mobilization of funds from savers is considered as attracting funds into the organized money market so as to reallocating these funds to the would-be investors. But if the market structure of commercial banks is that of imperfect competition, this would cause some detrimental effects to the economy.

The main purpose of this thesis is to find out about the market structure of the Thai Commercial Banking System during 1972-1977. This is done by calculating the absolute banking concentration ratios and the Herfindahl Index. The result is that there is really concentration in the banking business and

this has some relationship to banks' behavior in fixing loan and discount rates and to the flexibility of these rates.

The banking concentration and its relation to banking behavior have some impacts on the economy. This research focuses on the three main impacts, namely, (1) impact on resource allocation, (2) impact on economic growth, and (3) impact on economic stability. The findings are that banking concentration leads to the patterns of resource allocation and economic growth which are not optimal. With respect to economic stability, it is revealed that, to some extent, Thai Commercial Banking System does not readily act in accordance with the Bank of Thailand's monetary policy designed to reduce economic instability.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความร่วมมือจากอาจารย์หลายท่าน โดยเฉพาะ รองศาสตราจารย์ ดร. ชมเพลิน จันทรเรืองเพ็ญ อาจารย์ผู้ควบคุม วิทยานิพนธ์ ผู้ให้คำปรึกษา และช่วยเหลือทั้งในด้านการหาข้อมูล การเรียบเรียง ตลอดจนการตรวจแก้ไขเป็นอย่างดี และผู้เขียนขอกราบขอบคุณ รองศาสตราจารย์ ดร. วารินทร์ วงศ์หาญเชาว์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ไกรยุทธ วีระยาคีนันท์ อาจารย์ รวงทอง ฉายะพงศ์ อาจารย์ ไพศาล เล็กอุทัย และคณาจารย์ของคณะ เศรษฐศาสตร์ จุฬาฯ ทุกท่านที่ได้ช่วยเหลือและแนะนำในทางต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ ในการวิจัยเป็นอย่างมาก

นอกจากนั้น ผู้เขียนขอกราบขอบคุณท่านอาจารย์จากฝ่ายวิชาการ ของธนาคาร แห่งประเทศไทย คือ อาจารย์ ดร. ศิริ การเจริญดี ซึ่งได้ช่วยแนะนำและตรวจแก้ไข ผลของการวิจัย และอาจารย์ ดร. ชนิษฐา กำภู ณ อยุธยา ด้วย

และในการรวบรวมข้อมูลซึ่งมีปัญหามาก ต้องค้นหาตัวเลขจากหลายแหล่งนั้น ก็ได้รับความร่วมมืออย่างดี จาก คุณสมศรี และคุณพรณี แห่งกองทะเบียนธุรกิจ กรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์ คุณธานี จากฝ่ายวิชาการ ของธนาคารกรุงไทย คุณกิตติ จากฝ่ายกำกับธนาคารพาณิชย์ ของธนาคารแห่งประเทศไทย เจ้าหน้าที่ของ ธนาคารไทยพาณิชย์ และผู้ที่ไม่ได้กล่าวชื่อนามอื่น ๆ อีก ซึ่งขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้ ด้วย

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ฉ
กิตติกรรมประกาศ	ช
รายการตารางประกอบ	ฉ
	
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาของปัญหา	1
1.2 ความสำคัญของปัญหา	2
1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
1.4 ขอบเขตของการวิจัย	4
1.5 วิธีที่จะดำเนินการวิจัย	4
1.6 การสำรวจการวิจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง	๑
1.7 แนวความคิดและทฤษฎีที่จะนำมาใช้ในการวิจัย	10
1.8 ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย	11
✓ บทที่ 2 โครงสร้างตลาด พฤติกรรมของระบบธนาคารพาณิชย์ และผลกระทบ ที่สำคัญต่อระบบเศรษฐกิจ	12
2.1 ทฤษฎีเกี่ยวกับโครงสร้างตลาด	13
2.1.1 อัตราส่วนการกระจุกตัวแบบสัมบูรณ์ (Absolute Concentration Ratio).....	15
2.1.2 Herfindahl Index (HI)	15
2.2 แนวความคิดเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างตลาด ในแง่การกระจุกตัว กับพฤติกรรมในสาขาการธนาคาร.....	17
2.3 ปัจจัยในการกำหนดและการรักษาระดับของการกระจุกตัว ของธนาคารพาณิชย์	33

	๗ ✓	
		หน้า
2.4 ผลกระทบที่สำคัญต่อระบบเศรษฐกิจ		35
2.4.1 ผลกระทบในการจัดสรรทรัพยากร (Resource Allocation).....		36
2.4.2 ผลกระทบต่อความเจริญเติบโตของระบบเศรษฐกิจ (Economic Growth).....		36
2.4.3 ผลกระทบต่อเสถียรภาพของระบบเศรษฐกิจ (Economic Stability)		38
บทที่ 3 ธนาคารพาณิชย์ไทย วิกฤตการณ์และความเป็นมาในระยะ 5 ปี		41
3.1 ประวัติและวิวัฒนาการของธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทย ...		41
ระยะเริ่มต้นตั้งธนาคารพาณิชย์		41
ระยะก่อร่างสร้างตัวของธนาคารพาณิชย์ไทย		42
ระยะทันสมัยของธนาคารพาณิชย์ไทยในปัจจุบัน		43
3.2 หน้าที่และธุรกิจของธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทย		46
3.3 ธนาคารพาณิชย์ไทยในระหว่างปี พ.ศ. 2515-2520		49
3.4 โครงสร้างตลาดของธนาคารพาณิชย์ไทย		65
3.5 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการคงอยู่ของการกระจุกตัว และการ เปลี่ยนแปลงของการกระจุกตัวในระบบธนาคารพาณิชย์ไทย ในระหว่างระยะเวลาที่ศึกษา		74
บทที่ 4 วิธีการ และการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของโครงสร้างตลาด กับพฤติกรรมของระบบธนาคารพาณิชย์ไทย และผลกระทบที่สำคัญ ต่อระบบเศรษฐกิจ		77
4.1 พฤติกรรมของระบบธนาคารพาณิชย์ไทย		77
4.2 การหาความสัมพันธ์ของโครงสร้างตลาดกับพฤติกรรม		79

	๙ หน้า
4.3 การวิเคราะห์	80
4.4 วิธีการวิเคราะห์	88
4.4.1 สมมุติฐานที่ 1	88
4.4.2 สมมุติฐานที่ 2	105
4.5 ผลกระทบที่สำคัญต่อระบบเศรษฐกิจ	123
4.5.1 ผลกระทบต่อการจัดสรรทรัพยากร	124
4.5.2 ผลกระทบต่อความเจริญเติบโตของระบบเศรษฐกิจ	166
4.5.3 ผลกระทบต่อเสถียรภาพของระบบเศรษฐกิจ	209
บทที่ 5 บทสรุป และข้อเสนอแนะ	227
5.1 บทสรุป	227
5.2 ข้อเสนอแนะ	241
บรรณานุกรม	243
ประวัติการศึกษา	248

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	เงินฝากของธนาคารพาณิชย์ไทย	51
2	อัตราการเปลี่ยนแปลงของเงินฝากของธนาคารพาณิชย์ไทย	52
3	เงินใหญ่และข้อลดของธนาคารพาณิชย์ไทย	53
4	อัตราการเปลี่ยนแปลงของเงินใหญ่และข้อลดของธนาคารพาณิชย์ไทย..	54
5	อัตราส่วนสินเชื่อกอเงินฝากของธนาคารพาณิชย์ไทย	55
6	อัตราส่วนการกระจุกตัวของธนาคารพาณิชย์ไทย	61
7	การเปลี่ยนแปลงในอัตราส่วนการกระจุกตัวของธนาคารพาณิชย์ไทย...	63
8	Herfindahl Index ของธนาคารพาณิชย์ไทย	64
9	การเปรียบเทียบเปอร์เซ็นต์ผลผลิตในสาขาเศรษฐกิจต่าง ๆ ของ ผลิตภัณฑ์ในประเทศ กับการให้สินเชื่อของธนาคารพาณิชย์แต่ละสาขา เศรษฐกิจต่าง ๆ	130
10	เป้าหมายการผลิตโดยรวม แยกเป็นรายสาขา ตามแผนพัฒนา ฯ ฉบับที่ 4 พ.ศ. 2524	137
11	ผลิตภัณฑ์รายภาค ของท้องถิ่นต่าง ๆ	144
12	จำนวนสินเชื่อกอของธนาคารพาณิชย์ในแต่ละภาค	145
13	จำนวนเงินฝากของธนาคารพาณิชย์ในแต่ละภาค	146
14	เงินฝากของท้องถิ่นเป็นรายจังหวัด	149
15	สินเชื่อกอของท้องถิ่นเป็นรายจังหวัด	153
16	เงินฝากของระบบธนาคารพาณิชย์ไทย	157
17	เงินใหญ่และข้อลดของระบบธนาคารพาณิชย์ไทย	158
18	การเปรียบเทียบเปอร์เซ็นต์ของผลผลิตในแต่ละภาค กับการให้สินเชื่อ ของธนาคารพาณิชย์	159
19	อัตราส่วนสินเชื่อกอเงินฝากของท้องถิ่นต่าง ๆ	160

20-24	การวิเคราะห์ Shift and Share ของภาคแท้จริง และภาคการเงิน ระหว่างปี 2515-16, 2516-17, 2517-18, 2518-19 และ 2519-20	
	- ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	183
25-30	- ภาคเหนือ	188
31-34	- ภาคใต้	193
35-40	- ภาคกลาง	198
41-44	- กรุงเทพมหานคร	203
45	เครื่องหมายของ Differential Shift ของตัวแปรต่าง ๆ ในแต่ละท้องถิ่น	208
46	การเคลื่อนไหวของภาวะทางการเงินของระบบธนาคารพาณิชย์...	213
47	เงินสำรองของระบบธนาคารพาณิชย์ไทย (เฉลี่ยจากทุกวัน).....	214
48	การกักขังของระบบธนาคารพาณิชย์ไทย	215
49	การไหลเงินเข้าของระบบธนาคารพาณิชย์ และปริมาณเงิน ในระบบเศรษฐกิจ	216
50	อัตราผลตอบแทนจากเงินใหญ่และข้อลดเฉลี่ยของระบบ ธนาคารพาณิชย์	217